ЩЕ ТІЛЬКИ 15 ДНІВ ДО ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНГТОНІ 27-ГО ЧЕРВНЯ 1964. НЕ ЗАБУДЬТЕ СПОМ'ЯНУТИ!

І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. 07302
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-3760
— Тел. в Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXI. Ч. 110. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 12-го ЧЕРВНЯ 1964 10 ЦЕНТІВ — 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JUNE 12, 1964 No. 110. VOL. LXXI.

СЕНАТ ЗАКІНЧИВ ОБСТРУКЦІЮ В СПРАВІ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ

Вашингтон. — Сенат більшістю 71-го до 29 голосів 10-червня припинив обструкцію 19-ох південних сенаторів, які своїми промовами унеможливлювали працю над законом про охорону громадянських прав впродовж 75-ох днів нарад в Сенаті. Згідно з регулямином до припинення обструкції треба більшости двох третіх голосів присутніх сенаторів, отже при присутності всіх 100 сенаторів треба більшости 67-ох. 10-го червня були присутні всі сенатори, бо прилетів із Каліфорнії сенатор Енґел, який досі не брав участи в працях Сенату, бо перебув операцію тумора на мозку. Він сидів в Сенаті на рухомому кріслі. За обмеженням обструкції голосували 44 демократи і 27 республіканців, проти були 23 демократи і 6-ох республіканців. Після того, як перейшов внесок на припинення обструкції, Сенат почав дебати над внесеними поправками до урядового законопроєкту. Тепер кожний сенатор має право промовляти в справі законопроєкту про громадянські права тільки одну годину, і в цій годині є включена дебата над різними поправками. Президент Джансон, відвідавшися про те, що Сенат обмежив промови, заявив в Вілому Домі: „Акція Сенату свідчить про те, що воля народу причиняється до того, що Конґрес є відповідальним у відношенні до держави". Голосування в дні 10-го червня є історичним і найдовшим від часу, коли Сенат в 1917-му році ухвалив був реґулямин, який дозволяв вести обструкцію за допомогою виголошування довгих промов. Досі вже 11 разів старалися зламати отой „філібустер" в Сенаті проти законопроєкту про охорону громадянських прав, але воно не вдавалося, бо не було потрібної більшости. Праця Сенату відбувалася при повних галеріях. Сенатор Менсфілд заявив, відкриваючи сесію, що Сенат мусить рішитися на цей історичний крок та скінчити обструкцію і прийняти закон про громадянські права. Провідник опозиції сенатор - демократ Рассел заявив, що цей проєкт є протиконституційний, він має політичні мотиви, а не моральні, як твердять внескодавці. Промовляв від республіканців їхній провідник в Сенаті сенатор Діркcен, який сказав, що надійшов слушний час на ухвалення цього закону, бо перед нами стоять моральні проблеми. О год. 11:02 почали стверджувати, чи є потрібне кворум принаймні 51-го сенатора. Після того почалося поіменне голосування над внеском що вже був поставлений два дні тому про кінець обструкції. Урядовець Сенату відчитував прізвища сенаторів. Коли прочитали прізвище 67-го сенатора Джана Вілліяма з Делявару, який сказав „так", — прихильники закону з полекшею відотхнули, бо вже проєкт про закінчення філібустра був ухвалений. Найстарший член Палати — конґресмен Карл Гейден з Арізони, — який досі ніколи не голосував проти закінчення обструкції, був рішений цим разом голосувати за урядовий внесок, але коли побачив, що обструкція вже і без його голосу буде припинена, голосував давнім звичаєм „проти". Тепер сподіваються, що в найближчому тижні Палата зможе ухвалити законопроєкт про охорону громадянських прав.

Палата Репрезентантів ухвалила $3,5 більйони на закордонну допомогу

Вашингтон. — Палата Репрезентантів 10-го травня ухвалила, без значних змін, запропоновану президентом Джансоном закордонну допомогу в сумі $3,516,700,000 на фінансовий рік, що розпочнеться першого липня. Після схвалення 230 голосами, проти 175 голосів, справу перенесено на розгляд Сенату, де ще можливе зменшення цієї великої суми. Перед дебатами які тривали два дні, президент Джансон попереджав членів Палати, що зменшення запропонованої ним суми для допомоги закордонові шкідливо відіб'ється на оборонній спроможності і закордонній політиці ЗДА. За внесок президента голосували 174 демократи і 56 республіканців, проти — 115 республіканців і 60 демократів. Вперше від 1947 року, коли розпочалася допомога Греції й Туреччині, Палата Репрезентантів ухвалила пропозицію президента без важливих змін.

Селебрізі твердить, що життя вимагає нових поглядів на освіту

Провіденс, Ровд Айленд. — Секретар здоров'я, виховання й добродійности Антоні Селебрізі, промовляючи на закінченні шкільного року в Ровдейлендському Коледжі, сказав, що нові життьові вимоги змушують нас змінити наші погляди на освіту. До цих нових вимог він зараховав: щораз більше число тих, що вступають до коледжів та університетів; щораз то більше змагань в кожній науковій ділянці; вимоги, щоб всі мали однакові виховні можливості та дійсна потреба, щоб ЗДА стали частиною світової громади. Секретар освіти заявив, що не зможемо здійснити тих вимог, коли по старому дивитимемося на справу освіти і як не схочемо відкинути дотеперішніх традицій в ділянці виховання.

В АМЕРИЦІ

● Голова Президентської Комісії головний суддя Ерл Воррен переслухав в тюрмі в Далласі в Тексасі Джека Рубі, який вбив вбивника президента Кеннеді — Лі Гарві Освалда. Воррен був у товаристві правного дорадника Президентської Комісії Лі Дженкіна та двох адвокатів Джека Рубі. Переслухання тривало більше як три години. Головний суддя Воррен відмовився сказати, чи він довідався щось нового в справі вбивства президента Кеннеді. Переслухання відбулося в неділю 7-го червня.

● Президент Джансон 8-го червня підписав закон про те, що це буде федеральним злочином, коли хтось старатиметься за допомогою хабарів вигравати спортові змагання. Цей закон ухвалив Конґрес тому, що були випадки, що старалися перекупити деяких грачів із баскетбольних дружин та в той спосіб виграти баскетбольні змагання.

● Сенатор Беррі Голдвотер був на прийнятті губернаторів в Клівленді, Огайо, але не був на конференції з республіканськими губернаторами, бо „не мав часу", і вислав губернаторам листа та летючку зі своєю програмою.

ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ В ВАШИНГТОНІ ВІДБУДЕТЬСЯ ТОЧНО В 50-РІЧЧЯ ВЕЛИЧАВОГО ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО ЮВІЛЕЙНОГО ЗДВИГУ У ЛЬВОВІ

Великі афіші із козаком-сурмачем та відповідними написами, розліплені на мурах міста Львова, сповіщали про Шевченківський Ювілейний Здвиг, запланований на 28-го червня 1914-го року. Вже на ці афіші в останній хвилині перед здвигом наліплено повідомлення про похорон убитого в Сараєві престолонаслідника Франца Фердинанда.

Обставини так склались, що відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні 27 червня ц. р. відбудеться щодо дня у 50-річчя величавого Шевченківського Ювілейного Здвигу українських спортових товариств „Січей" і „Соколів", який відбувся у Львові 28-го червня 1914-го року для відзначення 100-річчя з дня народження Тараса Шевченка. Пам'ятник у Вашингтоні збудовано для відзначення 150-річчя з дня народження Кобзаря України. Згаданий Шевченківський Ювілейний Здвиг у Львові відбувся саме тоді, як в Сараєві вбито австрійського престолонаслідника Франца Фердинанда, що було безпосередньою причиною першої світової війни, а згаданий Шевченківський Ювілейний Здвиг причинився, що негайно після проголошення війни учасники того здвигу „Січовики - Соколи" створили новітню українську збройну силу — формацію Українських Січових Стрільців, які відіграли рішальну ролю в боротьбі за волю України. Докладний, багато ілюстрований опис того Шевченківського Ювілейного Здвигу у Львові перед 50-ти роками буде надрукований у спеціяльному, багатосторінковому вашингтонському Шевченківському виданні „Свободи", що появиться з датою суботи, 27-го червня 1964, отже з датою відкриття пам'ятника Шевченкові. Фотознимки для ілюстрації опису того Здвигу поставив „Свободі" до розпорядження д-р Степан Ріпецький, позичаючи їх з архіву Українських Січових Стрільців. Шевченківське видання „Свободи" можна буде набути у Вашингтоні в тому дні, як відбуватимуться врочистості відкриття пам'ятника Шевченкові.

6 держав Західньої Европи об'єднують своє цивільне летунство

Брюссель. — Шість членських держав Европейської Економічної Спільноти (Спільного Господарського Ринку) погодились в переговорах, що розпочались ще 5 років тому і закінчились в минулу середу 10 ц. м., що получити свої летунські компанії в один концерн — із спільною адміністрацією, одним летунським пляном, із скасуванням митної і пашпортової контролі на летовищах та спільним бюджетом. Це має дати велике заощадження в коштах, людях і енерґії і всі ці зиски мають піти в користь покращання летунської комунікації. Цій інтеґрації підлягають такі лінії: французька „Ер Франс", німецька „Люфтганза", бельгійська „Сабена", італійська „Алііталія", голляндська „КЛМ" і люксембурзька „Люксер". Ця постанова має бути ще затверджена радою міністрів Спільного Господарського Ринку цього літа або осінню. Остаточні дводенні наради відбулися в Брюсселі під головуванням генерального секретаря в бельгійському міністерстві закордонних справ, барона Жана ван ден Боша. Покищо створено Екзекутивну Комісію та приступлено до злагодження координаційного пляну.

Діллон хвалить „найважливішу зміну" в економічній політиці уряду

Вашингтон. — Секретар скарбу Даґлес Діллон, промовляючи на Крайовій Бизнесовій Конференції в Гарвардському університеті, казав, що від 1961-го року в економічній політиці демократичного уряду зайшла дуже важлива зміна, яка може бути межовою лінією в економічній політиці ЗДА. Ця зміна — це те, що уряди покійного президента Кеннеді і президента Джансона вирішили вести таку політику в ділянці економіки, щоб скріплювати економіку країни, не оглядаючися на те, чи збалансований бюджет, чи ні. Таким чином уряд не боїться бюджетового дефіциту, бо цей недобір має скріплювати економіку. Економісти вважають цю зміну за корисну, але вони мають застереження, що не завжди є потрібний дефіцит до росту економіки. Сам Діллон признає, що зменшення прибуткових податків не завжди є корисне в тій цілі, щоб не допустити до виникнення економічної знижки, яка мала б зачатися згідно з теорією економічних циклів.

ЗДА тимчасово припинили військові лети над Ляосом

Вієнтіян. — В минулу середу 10 ц. м. припинено на 48 годин лети американських розвідчих і супровідних військових літаків над Ляосом. В минулий понеділок — за твердженням комуно - китайського радіоповідомлення — 6 американських бомбардувальників скинули 12 бомб та випустили дві ракети над позиціями комуністичного війська в Ляосі. Сталося це у відплату за те, що комуністи збили протилетунським вогнем один неозброєний стежний літак та один бомбовик, що летів в асисті стежних літаків. У першій реакції китайських комуністів заявлено тільки, що в Ляосі створюється „важка ситуація", при чому — очевидно — китайські комуністи тавру-вали й обвинувачували виключно тільки американців. В день пізніше Чу Ен-лай загрозив, що у випадку поширення американської воєнної активности в Ляосі — вона стрінеться „з масовим відпором". Водночас ляоський прем'єр Суванна Фума, який спершу погодився на американські стежні лети, тепер, злякавшись, що Ляос може перетворитися в другу Корею, заявився проти американських летів. У цій справі американський амбасадор в Ляосі Леонард Унгер стоїть у постійному контакті з Суванною Фумою. Комуністичний Китай, Совєтський Союз і Франція настоюють на тому, щоб скликати нову 14-членну конференцію в справі Ляосу.

Американська торговельна фльота будує атомові кораблі

Ню Йорк. — Голова Морської Адміністрації Ніколас Джансон заявив, що американська торговельна фльота приспішує будувати атомові торговельні кораблі, заохочена успіхом першого атомового торговельного корабля „Саванна", який недавно спущено на воду і який в понеділок 8-го червня відплив до Европи, щоб там в портах виявити мирні цілі цієї країни, яка витратила на перший у світі атомовий торговельний корабель $ 53 мільйони. Н. Джансон сказав, що будова атомового корабля є дещо дорожча, але такі кораблі мають ту вищість над звичайними, що дуже рідко треба змінювати пальне. Звичайно кораблі майже половину часу перебувають в портах тому, що набирають пального, а атомовий корабель може плисти 360.000 морських миль (три і пів року) без зміни пального.

Іван Грабар, бувший директор РСУК, помер у Львові

З України наспіла вістка, що у Львові помер 16-го травня цього року, після важкої операції на 69-му році життя, бл. п. Іван Грабар, бувший директор Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Львові, голова Надзірної Ради кооперативи „Суспільний Промисл", дійсний член Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка та видатний діяч громадянин. Похорон відбувся 19-го травня цього року, на Личаківському цвинтарі, при численній участі приятелів та знайомих Покійного.

НТШ ВШАНОВУЄ ПАМ'ЯТЬ АНДРІЯ М. ЛІВИЦЬКОГО

Ню Йорк. — Задля відзначення 10-ліття смерти президента УНР в екзилі Андрія Миколаєвича Лівицького, Історично - філософічна Секція НТШ влаштовує в суботу 13-го червня цього року о год. 5-ій по полудні Наукову Конференцію у великій залі Українського Інституту Америки, 2 Іст 79 вулиця, на якій проводитиме проф. д-р Матвій Стахів. З доповідями і спогадами виступлять проф. д-р Роман Смаль - Стоцький, Василь Мудрий і Іван Кедрин.

ПЕН-КЛЮБ, Н. П. УНІВЕРСИТЕТ І УВАН ВШАНОВУЮТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ОКРЕМИМ ЗІБРАННЯМ

Ню Йорк. — З поінформованих джерел подають, що восени цього року міжнародна письменницька організація ПЕН - Клюб, Славістичний Відділ Нюйорського університету і Українська Вільна Академія Наук влаштують окремий вечір для вшанування Тараса Шевченка у 150-річчя його народження. Програма вечора буде своєчасно проголошена.

Українська хроніка

● Українська Вільна Академія Наук у ЗДА відзначає 5-у річницю смерти М. О. Ветухова. В суботу 13-го червня о год. 7-ій веч. в Академії (206 Вест 100 вул., Н. Й.) відбудеться Товариська Зустріч для вшанування пам'яті Михайла Олексійовича Ветухова. Під час зустрічі буде прослуханий запис на стрічці доповіді М. О. Ветухова про „Українську Академію Наук у Києві" та подана інформація про його архів.

В неділю 14 червня на могилі Михайла О. Ветухова, на Українському Православному Цвинтарі в Бавнд Бруку, буде відслужена Панахида о 12 год. 30 хв. дня. Автобус відходить з Сп. - Термінали, 8 Авеню і 41 вул. о 10 год. 30 хв. ранку на Сант Бавнд Брук.

● Наради делегатів від Організацій, які працюють у системі УКА-КПШевченкові, в справі виїзду на свята до Вашингтону, відбудуться у Ню Йорку, в неділю, 14-го червня, у залі Укр. Народного Дому, в год. 7:30 вечора. О тій же годині, і того ж дня така ж сама нарада відбудеться у Джерзі Сіті в приміщенні Укр. Народного Дому.

● Управа Осередку СУМА в Ню Йорку повідомляє всіх батьків та членство, що найдалі до 15-го червня треба вплатити всім записаним за нічліги в готелі у Вашингтоні по 5 дол. від особи і за переїзд з поворотом автобусами — по 10 дол. від особи і по 7 дол. від юнацтва. Після 15-го червня реєстрація на нічліги у Вашингтоні не буде.

● Зміна адреси: 8-ий Конґрес ТУСМ відбудеться не в Нюйорському університеті, як повідомлялось, а в Українському Інституті Америки, 13 і 14-го червня. Початок о год. 10:00 рано.

● Студенти Українського Музичного Інституту в Ню Йорку виступлять у неділю, 14-го червня з концертом у Карнеґі Рісайтел Гол — 134 Вест. 57 вул., о год. 5:30 вечора. Виступатимуть учні професорів, з кляси фортепіяно — М. Байлосвіч, Р. Мірошниченко, О. Музиченко, М. Полевського, Є. Чабачевської, Калини Чічки - Андрієнко; з кляси скрипки — учні проф. Володимира Цісика, А. Тарнавської і В. Здрайковського, з кляси віолончелі — З. Полевської.

ЗДА НЕ ДОПУСТЯТЬ ДО ВІЙНИ МІЖ ГРЕЦІЄЮ І ТУРЕЧЧИНОЮ

Атени. — Заступник державного секретаря Джордж Болл несподівано приїхав до минулу середу 10 червня до столиці Греції і мав 80-хвилинну нараду з грецьким прем'єром Георгом Папандреу. Цей останній, вийшовши з похмурим обличчям з тієї наради, заявив журналістам, що Джордж Болл передав йому листа від президента Джансона, який був направлений відповіддю на звернення від нього, Папандреу. Грецький прем'єр повідомив Президента, що коли Туреччина переведе збройну інтервенцію на Кіпрі, то воно матиме „найповажніші наслідки". Американські кола дістали відомості, за якими Туреччина дійсно приготовлялась до висаду на Кіпрі з своєї морської фльоти та до приземлення там своїх парашутистів. Збройна інтервенція Туреччині мала прийти з допомогою кіпрським туркам, що їх переслідують кіпрські греки, з урядом президента Макаріоса на проводі. Кіпрські греки переважають турків своїм числом у відношенні 4:1 — Кіпр має круглим 400.000 греків і 100.000 турків — а названий кіпрсько - грецький президент на власну руку уневажнив Лондонський договір з-перед двох років, за яким гарантовано кіпрським туркам різні права. Внаслідку вибухла на Кіпрі громадянська війна між греками і турками, але греки, мачи всебічну підтримку від свого уряду, витиснули турків з їхніх позицій й узалежнили їх від своєї ласки. До того, міжнародне військо Об'єднаних Націй, вислане на Кіпр силою кругло 7.000 вояків, насправді стало союзником греків, бо мусіло співпрацювати з кіпрсько - грецьким військом. Макаріос проголосив обов'язкову військову службу та крадькома спровадив зброю з Греції, Чехословаччини і Обєднаної Арабської Республіки. Заступник державного секретаря Джордж Болл перебував у Женеві, де він виголосив промову на відкритті Конференції Об'єднаних Націй для справ торгівлі і розвитку і мав замір вернутися до Вашингтону з короткою зупинкою в Лондоні, коли дістав доручення від президента Джансона — податися до Греції і Туреччини. У випадку турецької інтервенції на Кіпрі Греція була б виступила війною проти Туреччини. А що ці обидві держави — Греція і Туреччина — є союзниками Америки і членськими державами Атлантійського Союзу (НАТО), то війна між ними була б катастрофою для Заходу і великим ділом для Совєтського Союзу. В минулому тижні прилетів до Анкари головний командант збройних сил НАТО генерал Лаймен Лемніцер і тільки та його персональна інтервенція стримала турків від виконання інтервенційних плянів у відношенні до Кіпру. Джордж Болл заявив, що тільки безпосередні переговори між двома заінтересованими сторонами можуть завести на Кіпрі мир. Мировий посередник Об'єднаних Націй, фінський дипломат Тіміоя, покищо не знайшов доцільної формули для розв'язки цієї проблеми, на яку погодились би кіпрські греки і турки та Греція і Туреччина. ЗДА — за твердженням газет — рішені пересунути свою могутню Шосту фльоту так, щоб вона стала між Кіпром і Туреччиною і своєю приявністю унеможливила турецьку інвазію. Водночас представник Об'єднаних Націй на Кіпрі Гальо Пляза Лясео перестеріг кіпрського президента Макаріоса проти спроваджування на Кіпр важкої зброї. Макаріос мав замір зголоситися до Ради Безпеки Об'єднаних Націй нову скаргу проти Туреччини з приводу приготувань Туреччини до збройної інтервенції, але після одногодинної розмови кіпрсько - грецького міністра закордонних справ Спіроса Кіпріяну з генеральним секретарем ОН У Тантом в головній кватирі ОН в Ню Йорку — рішив не зголошувати такої скарги.

Австралія збільшує свою військову допомогу Південному В'єтнамові

Сидней. — Австралійський уряд проголосив, що він рішився вислати до Південного В'єтнаму шість військово-транспортних літаків та подвоїти дотеперішнє число 30 австралійських вишкільних вишкільних старшин у Південному В'єтнамі. Коли дотепер ті старшини перебували тільки в заплілі, у вишкільних таборах, то в майбутньому братимуть участь, по зразку американських старшин, також у боях проти комуністичних партизанів, їдучи з південно-в'єтнамськими вояками і дораджуючи їм на бойовищах. Хоч та австралійська допомога є мінімальна в порівнянні з допомогою, яку дають З'єдинені Держави, проте вона має чимале політичне і психологічне значення, як доказ солідарности одної з найбільших членських держав Південносхідного азійського Союзу (СЕАТО) з Південним В'єтнамом проти комуністичної агресії. Австралія відгукнулась на заклик ЗДА, щоб члени СЕАТО заактивізувались по стороні Південного В'єтнаму.

У СВІТІ

● Шах Ірану Реза Павелі перебуває тепер в Америці в приватному характері. Тому його не вітали з приїздом до Вашингтону з належними монархам почестями і парадами. В крайовій ґалереї у Вашингтоні він відкрив виставку „7.000 років іранського мистецтва". Разом з шахом є його молода дружина, королева Фараг. Коли вони прилетіли на летовище в Ню Йорку, група іранських студентів - комуністів ходили перед головним будинком з транспарентами „Геть з шахом". Ані шах ані його дружина і ніхто з почету тієї демонстрації не замітили.

● В Совєтському Союзі величезну сенсацію викликав трейлер — домик на колесах — тягнений маленьким критим авто двох американців, Роберта Бобба і Гелен Ґуффман, приятельки з Сан Франсиско, приїхали до СССР від Туреччини. В усіх містах, де вони зупиняються, збігаються довкола їхнього трейлера такі юрби цікавого народу, що поліція мусить їх розганяти. Це страшенне сплюсне їхню подорожування по СССР.

● У Штокгольмі шофер етіопської (абісинської) амбасади, шведський громадянин польського роду (прізвища газети не подали), звільнений звідтіль із служби, важко поранив 41-річного амбасадора, Абате Аґете. Після переведеної операції офіційно повідомлено, що амбасадор житиме. Атентатчика службовці амбасади силою потурбували.

● Совєтська агенція ТАСС повідомила, що колгоспна робітниця Софія Карпець з села Лешнів недалеко польського кордону породила четверо дітей. Ті перевезли до гінекологічної клініки у Львові, звідкіль повідомлено, що мама і діти почуваються добре. Діти важать від 3 до 4,3 фунта. Софія Карпець має вже трирічну дівчинку.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provide for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сіті 50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н.і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів.Союзу. чоловіків і жінок — 65 центів місячно.
Чеки і mone orders виставляти на: "Svoboda".
Адреса: "SVOBODA." P. O. Box 346, JERSEY CITY. N. J. 07303

Джансон раніше і тепер

З наближенням терміну осінніх виборів щораз актуальнішим стає питання виборчих шансів. Якщо американські пресові коментатори загально погоджуються, що президент Линдон Джансон, як кандидат Демократичної партії, має найбільші шанси, і що дуже сумнівно, чи будь-котрий кандидат Республіканської партії всилі його перемогти, то водночас виринає запит: яким є Линдон Б. Джансон. Відомо, що Линдон Б. Джансон, як віце - президент, стояв у тіні і не брав такої активної участи в державному житті, як його попередник на тому становищі Ричард М. Ніксон, за президентури Д. Д. Айзенгавера. Але Джансон блискуче склав перший найтрудніший іспит 22 листопада мин. року, коли через кілька годин після того, як їхав у Далласі за автом президента Кеннеді, був заприсяжений на 36-го з черги президента З'єднаних Держав.

Опинившися цілком несподівано й раптово на тому найвідповідальнішому становищі. Джансон в першу чергу протидіяв можливості заколоту, що загрожував громадянству і всьому державному апаратові. Він переконав Америку і зовнішній світ, що безперервність внутрішньої і закордонної політики буде збережена, залишив непорушною державно-адміністративну верхівку і тільки згодом провів у ній деякі персональні зміни. Водночас він проявив більше знання законодатної машини і більшу зручність у переведенні через неї бажаних законопроєктів, як робив це Дж. Ф. Кеннеді. Тому він провів зменшення прибуткового податку та фармерський закон, настояв на дебатуванні над законопроєктом про громадянські права і мав поважний успіх з ліквідацією загрози залізничого страйку. Його велика працездатність, метушливість та вміння пристосовувати свій час і свої фізичні сили до виснажливого денного порядку, з'єднали йому загальну пошану і признання.

Проте, водночас Джансон, маючи на увазі вибори й, очевидячки, бажаючи здобути симпатії широких верств народу, робив речі, які — хоч були розголошувані широко в газетах — викликали неприхильну реакцію громадської опінії. Це стосується, наприклад, його надмірно швидкої їзди автомобілем по автострадах Тексасу, цілонічне танцювання, тягання за вуха вгору собак перед Білим Домом чи переводження пресової конференції під час швидкого проходу довкола Білого Дому. Може такі моменти дійсно наближали Президента до народних низів, але пресові відгуки і листи до редакцій вказували недвозначно, що такі жести не подобаються громадянам, які не хочуть, щоб Президент ЗДА наражував своє життя на шляхах Америки, щоб прилюдно дресував собак, щоб забував про свою серцеву атаку і щоб, як писали коментатори, „перепопуляризовував себе".

Тому — як слушно звертає увагу „ЮС Нюз енд Ворлд Ріпорт" з 15-го червня цього року, у поведінці Президента зайшла значна зміна. Він поводиться спокійніше, достойніше, уникає надто частих зустрічей з журналістами, не запрошує їх уже до себе на фарму в Тексасі, не виголошує промов з будь-якої нагоди і не вмішується свідомо між публіку, як це робив на Світовій Виставці в Ню Йорку і при різних інших нагодах. Названий вгорі журнал звертає увагу на ще одну — найповажнішу — причину, яка вплинула на зміну поведінки Президента: загострену ситуацію в Південній Азії, яка втягає у війну Америку і яка ставить Президента перед важкий історичний іспит. Ця насправді дуже поважна ситуація мусить породжувати у Президента інший настрій і нормувати його поведінку.

Вчімся у сусідів

Промовляючи у травні на Фестивалі Свободи в Торонто, прем'єр Канади Лестер В. Пірсон сказав: „Є тільки одна кляса канадійських громадян — перша кляса". Прем'єр приобіцяв справедливу розв'язку питання французької меншости в Канаді і заявив, — цитуємо за „Новим Шляхом" з 16-го травня: „Я знаю так само, як і ви, що ведуться серйозні дебати між канадійцями італійського, польського, німецького, українського та іншого національного походження в справі... рівного, оригінального партнерства". Прем'єр ствердив, що „в сучасну пору партнерство мусить бути визнане і прийняте, як рівне партнерство всіх канадійців кожного походження і расового підложжя". У такій, цілком справедливій, площині ставить розв'язку національного питання уряд багатонаціональної Канади.

Усі національні чи етнічні групи у ЗДА мають повне право плекати свою мову, культуру, релігійні відмінності. Двомовність — тут широко розповсюджене явище. Американці гордяться своїм ірляндським, німецьким, французьким та іншими походженнями, як ми гордимось нашим — українським, базуючись на тисячолітній українській історії і культурі. На Параді Лояльности йде могутня Америка — у формі національно - етнічних груп. Як би хтось не дивився на проблему багатонаціональности й мозаїки культури, ми принципово стояли й будемо стояти на позиціях збереження національної культури, бо лише так можемо зробити свій вклад у американську, відносно молоду, культуру. Щоб показати, як діють у цьому напрямі представники інших етнічних груп, покличемось на жидів. На недавньому своєму Конґресі в Ню Йорку президент „Бнай Брит" Л. Кац і голова Ради Тростистів Союзу Американських Гебрейських Конґреґацій І. Кейн з приємністю ствердили, що, завдяки значним зусиллям, процес асиміляції жидів тепер поволі стримується: щораз більше жидів посилають своїх дітей в науку до жидівських шкіл, організацій, синагог; менше жидів одружуються з людьми інших народів та віроісповідань, бо встановлено, що 70% дітей у мішаних подружжях перестають належати до жидів.

Приклад з багатонаціональною Канадою і приклад із змагань жидів у ЗДА за свою питоменність та розвиток своєї мови й культури можуть послужити і для нас не абияким зразком. Про такі приклади треба розповідати нашій молоді. Треба підкреслювати, що З'єднані Держави Америки, як велика світова потуга, матимуть завжди більше користи від громадянина, який володіє кількома мовами, пов'язаний ниткою традицій з різними країнами світу, а вже особливо з тими країнами Сходу Европи, що й донині перебувають у комуністичній неволі. Треба пояснювати молоді, що знання іншої, крім англійської, мови придасться і під час військової служби і в щоденному житті, і в „бизнесі". У деяких школах Манітоби вивчають українську мову півна-пів українці і жиди, бо останні знають вартість кожної мови в практичному житті, зокрема в торгівлі. У Ню Йорку відомий випадок: молодий жид перед одруженням з американкою українського роду із старої еміґрації вивчив українську мову з пошани до дружини та її походження і для професійних справ. Особливо тепер, коли Москва з щораз більшою силою провадить русифікацію на Україні, ми повинні тут, за океаном, відноситися до української, Шевченкової, мови й культури як до нашого найбільшого скарбу. Так само, як це роблять наші різнонаціональні сусіди.

О. Жданович

ФРАНЦУЗЬКА КОМПАРТІЯ ВИКРУЧУЄТЬСЯ

Париж. — 17-ий з'їзд французької компартії, що відбувся в другій половині травня, мав небувалий відгук у всій пресі країни. Про цей з'їзд говорили не лише щоденники, але й всі тижневики присвятили йому статті, в яких намагаються розгадати питання: що властиво сталося поза формальними змінами? Чи дійсно щось змінилося в стратегії компартії, чи проведено лише тактичні зміни? Чого слід сподіватися від нового проводу?

Вся увага скупчена покищо на особі нового секретаря, хоч він давно відомий: Вальдек Роше, 59-літній апаратчик, партійний опортуніст, що — за висловом одного публіциста — „готовий ходити на голові, щоб її не втратити, готовий на все, щоб не наступити на ногу зверхникам, але рішений не дозволити наступати собі на мозолі".

Вальдек Роше — син пролетаря, самоук, активіст від 16 років, закінчив вищу партійну школу в Москві. Але він походить з сільського пролетаріяту, спеціялізувався на праці серед селянства і навіть тепер має намір включити французьких селян у працю компартії нарівні із міським пролетаріятом. Вже це завжди перешкоджало йому йти швидко вперед по партійній драбині. Але він ішов завдяки своїм здібностям організатора, своїй безумовній льояльності до проводу партії, зокрема ж до Моріса Тореза.

1939-го року він належав до тих, що відмовлялись осудити совєтсько - німецький договір, за що перейшов концтабір і в'язницю, а 1945 року став членом Політбюра. 1956 р. він — член французької делеґації на 20-му з'їзді компартії СССР і з ентузіязмом приймає звіт Хрущова про злочини Сталіна. Але, повернувшись до Франції і побачивши, що велика більшість камрадів проти десталінізації, цинічно заявляє на з'їзді у Гаврі, що „ввесь той звіт тільки приписують Хрущову". Це — найкращий доказ, що партійну кар'єру ставить він вище за власне сумління і власні переконання.

Партія йому віддячується: виставляє його кандидатуру на посла до парляменту в окрузі, де вибір забезпечений. 1958 р. він стає послом першої леґіслятури деґолівської ери, і його перевибирають 1962 р. Він є лідером комуністичної групи в парляменті. Тож зрозуміло, що таку людину вибрано, коли прийшла потреба замінити незмінного на протязі 34 років секретаря — Моріса Тореза.

А Тореза замінити треба було. Надто бо велике невдоволення було вже серед молодших кадрів, що Торез не дає місця нікому. І Торез відійшов, а за ним відійшли такі відомі діячі, як Жан Дюкльо, Ф. Ґреньє та Жорж Коньйо. Але французька компартія не хоче наглих змін, щоб не збитися з „дороги істини", з якої, на її думку, збилася італійська компартія. Цих змін не хоче й Москва, і це виразно наголосив представник Кремлю, Суслов, заявляючи, що „нема в світі другої французької компартії, як нема вождя кращого від Тореза..."

А проте, Тореза треба було усунути. Щоб вовк був ситий і кози цілі, вибрано на місце Тореза апаратчика, завжди вірного — Вальдека Роше. Але й Торез не відійшов. За зразком китайської компартії, для М. Тореза створено пост президента, на якому він таки матиме рішальний голос у засадничих справах, як в Китаї має його — Мао Тсе-тунґ. Вальдека Роше підтримала й Москва, бо відомо, що він за політику Хрущова і за те, щоб Москва мала рішальний вплив на всі компартії у вільному світі, як це було за Сталіна.

Отже, зміни на провідних постах у французькій компартії проведено так, щоб вони робили враження великих змін і дали змогу забезпечити традиційну торезівську лінію. Однак нема найменших сумнівів, що це не вдасться, бодай на довший час. Що бажання змін було велике, про це свідчить факт, що таки знято Тореза із становища секретаря, що ведено таємне голосування (хоч на один список, вироблений номінаційною комісією), що рішено вивести компартію з політичної ізоляції, в яку її завів Торез, вважаючи, що це найбезпечніша лінія. Останній з'їзд схвалив ряд постанов, які значно відводять партію від дотеперішньої лінії.

До змін французьку компартію змусило само життя. Досі компартія вважала, що тільки вона кермує робітничим рухом і тільки вона може знайти розв'язку проблем робітничої кляси. На останньому з'їзді винесено постанови, які говорять про те, що деякі робітничі інтереси у сучасній державній системі повинні захищати всі робітничі синдикати спільно, і то в переговорах з урядом. Це дуже далекий відхід від марксизму, який твердить, що в капіталістичній системі положення робітництва не може поліпшуватися. Але тепер цей принцип боронить тільки — Пейпінґ.

Затримуючи вірність Москві й Торезові, Вальдек Роше матиме перед собою не легке завдання. Серед інтелектуалів щораз голосніше чути домагання свободи дискусії ідеологічних питань. Комуністична молодь домагається свобідної дискусії в справі політики китайської компартії як теж в справі дуже небезпечних в очах Тореза крутих поворотів італійських комуністів. Деякі групи молоді вимагають свободи думки й свободи вислову в своїх часописах, без цензури ЦК. Тому деяким провідникам молоді не дали голосу на з'їзді, а деяких молодечих часописів не дозволяли поширювати серед учасників з'їзду.

Як дасть собі раду компартія з цими тенденціями — кардинальна проблема майбутнього. Одне ясно: вона вийде з ізоляції, в якій нічого не може осягнути. І тому мусітиме бодай назверх вводити у себе дальшу демократизацію, мусітиме визнати необхідність „сильної держави" деґолівського типу, бо годі й мріяти про поворот до минулого, коли легко було ловити рибу в каламутній воді парляментарної гри. Мусітиме вона шукати союзу з соціялістами в кампанії президентських виборів, а для цього мусітиме поступитися своєю „революційністю".

Для марксистів прийшли важкі часи. Технічний поступ приніс величезні соціяльні зміни, яких не передбачав Маркс. Марксизм уже перестарів і зовсім не пасує до нових суспільних відносин. Щораз важче битися за диктатуру пролетаріяту, коли пролетаріяту, властиво, на Заході нема. Співпраця капіталу із світом праці дає щораз кращі плоди, і необхідність соціяльної революції у розвинених країнах перестає бути притягаючим гаслом.

Але до ліквідації комунізму далеко, бо далеко ще до того, щоб капіталізм розв'язав важливі психологічні питання. Тому добре організовані й добре керовані компартії являтимуть ще довго поважну силу. Між ними французька компартія — одна з найбільших і найсильніших. Як не дивно, а число її членів таки росте, хоч і дуже повільно. Вона відновлює свої провідні кадри. Коли ще десять років тому серед тих кадрів бракувало... робітників, то сьогодні вони становлять уже — 59%. Пересічний вік учасників останнього з'їзду не переходив 35 років, добра третина не мала 30 років. До ЦК введено третину нових членів, які перейшли кар'єру від самого низу, не перескакуючи щаблів партійної ієрархії.

А все ж партія не почуває себе доволі сильною, коли не може вирішити конфлікту з молоддю шляхом відкритої дискусії, а намагається цей конфлікт здушити адміністративними заходами. Від розв'язки цієї проблеми залежатиме старт і дальша доля Вальдека Роше на становищі керівника партії, що розпоряджає у Франції третиною виборчих голосів.

ОСІННЄ

Це як жестикуляція безрукого.
Щось надприродне.
Щось позаприродне.
Дивлюсь, як яблуні
  рвучкими руками
Зів'яле листя
  ловлять за городом.
Стоять ліси
  з рудими парасольками,
Підтримують руками
  небо сонне.
І скарані на горло
  довгі соняхи
Рушниці тіл
  націлюють у сонце.
А дівчина зіницями ожинними
Крізь цілий світ на мене
  пильно дивиться.
Що є кохання?
Слухай-но... Скажи мені!..
Ти, певно, знаєш все,
  лісова дівице.
Що є любов?
По літері збиратиму,
До слова слово,
  доки не знайду.
... Дві яблуні
  руками кострубатими
Зів'яле листя ловлять у саду.

ВІТАЛІЙ КОРОТИЧ

ЦІННЕ ВИДАННЯ

ПЕРШИЙ ШЕМАТИЗМ ТОРОНТОНСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЄПАРХІЇ. 1948-1963. Торонто, 1963, ст. 208

Перед нами книжка, появу якої треба щиро привітати, бо вона належить до тих видань, що мають довготривалу вартість.

Варто тут пригадати, що кілька років перед другою світовою війною появився був „Шематизм" так званої лемківської Апостольської Адміністратури, в якому були подані докладні статистичні та історичні дані про ті всі наші церкви, що знаходилися на терені Апостольської Адміністратури із столицею в Сяноці.

Тепер численні церкви на тому терені зруйновані, населення розвіяне по цілому світі, з деяких сіл немає майже сліду. Отой виданий „Шематизм" — це один з тих документів, який свідчить про те, що там жив український нарід, мав свої прекрасні Божі храми, в яких прославляв Господа та вважав себе господарем цієї землі.

Згадуємо тут про це тому, що у виданому в Торонті „Шематизмі" аж на двох сторінках є „додатковий список місцевостей, в яких колись жили українці католики; під сучасну пору вони поселені в інших місцевостях; деякі з них померли та ще інші розбрелилися по цілій Канаді". Таких місцевостей є більше як 160, і українське населення в них обслуговують священики з найближчих парохій. Таким чином виданий „Шематизм" є свідоцтвом про те, де ще живуть наші люди поза теперішніми парохіями та місіями.

Виданий „Шематизм" є — „першим" в Українській Католицькій Єпархії в Торонті. Видано його в 15-річчя існування цієї Єпархії (1948 — 1963), яка себе називає „Торонтонською", хоч, гадаємо, мала б зватися „Торонтською". Видала цю книгу сама Єпархія, а опрацював її п. Юліян Бескид.

Майже вся книга — це довідковий матеріял про церкви, каплиці, духовенство, монаші чоловічі й жіночі чини та релігійні організації в Єпархії. В книзі є тільки дві статті: Єпископа Ісидора Борецького: „Священик — як другий Христос — посередник між Богом і людьми" (ст. 13-20) і стаття редактора Юліяна Бескида: „У 15-ту річницю Торонтонської Єпархії" (201-203).

Преосв. Ісидор свою статтю про священиків, яка є промовою, виголошеною на Провінційнім Синоді Української Католицької Церкви Канади у Вінніпеґу 3-го липня 1962 року, закінчив такими словами: „З цілого серця ми доручаємо всіх наших священиків Преблагословенній Матері Божій, Посередниці всіх небесних ласк, щоб Її заступництвом Бог зволив найщедріше зіслати на них свого Св. Духа, що й поштовхне всіх священиків служителів до святости та відродить людський рід відновленими на дусі священиками! А тоді в оновленій українській людині оживиться вся наша земля і прославиться нами всесвяте ім'я Отця й Сина й Святого Духа — Амінь!"

Ю. Бескид в кінці книжки висловив побажання, щоб розбудовувалося українське християнське життя „в новій нашій батьківщині Канаді", щоб тут зберігалися пам'ятки нашої культури у „виді найкращих зразків церковного архітектурного мистецтва — якнайбільше щоб тут було своїх рідних і цілоденних шкіл з обов'язковим навчанням релігії, мови та історії українського народу, релігійно - церковного співу, різних обрядів і звичаїв з повною і пребагатою нашою українською духовою традицією".

Єпархія має всі дані на те, щоб оце побажання редактора „Шематизму" здійснювалося в найближчих роках. В єпархії є один єпископ, 68 світських священиків і 33 монахів, всіх — 101. Парохій — 63, місій — 30, парохіяльних шкіл та інституцій — 55. Всіх вірних — 70 000.

„Шематизм" має велике число фотознімок, бо майже на кожній сторінці є їх по дві. Є фота всіх священиків і всіх церков, — це збільшує вартість видання, яке, поруч статистичних інформацій, не занедбало й ілюстративного матеріялу.

Ми вже зазначили, що виданий Торонтською Єпархією „Шематизм" має не тільки актуальну інформативну вартість, — він залишиться на довгі роки джерелом відомостей про наше релігійне життя на обширі провінцій: Онтаріо, Квебек, Нова Шотляндія, Ню Брунсвік, Нова Фунляндія та острові князя Едварда.

Наприкінці, хочемо подати деякі завваги про цю цінну працю, яку повинні наслідувати інші єпархії та й собі на папері утвердити свій стан посідання.

При редаґуванні подібних видань треба укладати матеріял так, щоб було якнайменше повторювань прізвищ священиків та місцевостей.

Подаючи інформації про священиків, належало б притримуватися якоїсь пропорції, щоб відомості про одного священика не забирали аж двох сторінок, а про інших вміщалися в кількох рядках. На 181-ій сторінці подано список 27-ох померлих священиків, і про деяких з них поза тим нічого більше не знаємо. Про о. Лютослава Куссого не подано, де він був від рукоположення до початку душпастирської праці в Манітобі. Автор кілька разів вживає назви „Нова Шкоція", а кілька разів „Нова Шкошія". Чи не краще було б називати цю провінцію — „Новою Шотляндією"?

Та ці наші завваги зовсім не поменшують вартости цієї праці, яка є одним із засобів відзначення 15-річчя Торонтської Єпархії і яка появилася друком завдяки опіці Кир Ісидора Борецького.

Л. Луців

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК у ЗДА

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

(ДО 150-ЛІТТЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

(14)

Вадим Павловський

ШЕВЧЕНКО В ПАМ'ЯТНИКАХ

(Короткий огляд історії пам'ятників Шевченкові і конкурсів на них)

Боротьба за символ свободи

Відображення великих національних геніїв може викликати ідеї та почування, які допоможуть зберегти національне сумління.

Олександер Архипенко

Історія проєктованих і поставлених пам'ятників Шевченкові на Україні і поза нею віддзеркалює коли не так самого Шевченка, то його вплив і ціле пошевченківське століття. Чому звичайна у інших народів справа пам'ятників провідним поетам стала у випадку Шевченка справою запеклої столітньої боротьби? Боротьби, в яку втягнувся ввесь український народ, уряди і преса великих імперій, нарешті навіть міжнародні організації (ЮНЕСКО, на пропозицію делеґації в ОН Совєтської України, включило ім'я Шевченка до списка великих людей, річниці яких припадають на 1964 рік і відзначаються всіма державами — членами ЮНЕСКО).

Справа в тому, що протягом пісдяшевченківського століття сама Україна, її мова й культура були більшість часу під заборонами. Що ще й досі провадиться боротьба за визнання України, її культури, її людини, її волі до життя. Символом цієї боротьби за свободу людини і нації став Шевченко. І тому пам'ятники цьому поетові стали предметом запеклої боротьби, що має вже за собою цілу історію.

Вершинні пункти в цій історії — це роки 1911-1914 і 1961-1964, тобто півстолітні, столітні і півторастолітні річниці народження і смерти поета. П'ятдесят років тому виріс був масовий „Шевченківський рух" на чолі з славетнім київським Об'єднаним Шевченківським Комітетом. Було проведено чотири міжнародні конкурси на проєкт пам'ятника Шевченкові в Києві. Все ж таки російський уряд не дав тоді поставити пам'ятник Шевченкові в Києві.

В наші часи, 1961-1964, влаштовано кілька конкурсів і споруджується кілька пам'ятників Шевченкові, і то головно поза межами України — в Вінніпеґу, Вашинґтоні, Москві. Ініціятива цим разом належала українській еміґрації в Канаді і ЗДА.

Справжній пам'ятник, яким ушановують видатного діяча, повинен давати куди більше, ніж тільки його скульптурну подобу. Пам'ятник мусить дати уявлення про особу й діяльність цього діяча; він має символізувати певну ідею, висловлену скупою й специфічною мовою скульптури та архітектури. В такому пам'ятнику кожна риса, кожна деталь — і, навіть, спосіб зображення цієї деталі — може грати велику ролю, допомагаючи окреслити духове обличчя та доробок діяча, якому ставимо пам'ятник.

Міняються часи, міняється й оцінка великих людей новими поколіннями, міняються й вимоги, що їх нові покоління висувають до проєктів нового пам'ятника, бо міняються політичні й національні умовини, міняються мистецькі смаки й мода... Мало монументів, поставлених яких 50-100 років тому, промовляють сучасним глядачам своєю символікою та мистецькими засобами. Все це мусимо особливо мати на увазі, обговорюючи проєкти пам'ятників Шевченкові.

Перші спроби

Думка про пам'ятник Шевченкові вперше виникла одразу ж по його смерті. Вже під час похорону студенти Київського університету в своїх промовах висловлювали мрії про час, коли „над могилою сього великого мужа воздвигнеться пам'ятник, що буде свідчити про славу його".

Зображення Шевченка, поруч з іншими видатними письменниками й культурними діячами Російської імперії, передбачалось вмістити на бронзовім барельєфі проєктованого на початку 1860-их років Міксшіним „Пам'ятника тисячоліття Росії" в м. Новгороді. Але, як писав від Міністерства внутрішніх справ В. Євреїнов начальникові штабу жандармського корпусу О. Потапову 10 лютого 1862 р., „Его Величеству (Олександрові II) не угодно было изъявить на то свое согласие"[1].

Могила Шевченка, де стояв простий дерев'яний хрест, скоро занепала і хрест звалився. 1883 року брат Тараса Шевченка, Варфоломій, подолавши багато труднощів, нарешті одержав від київського генерал-губернатора дозвіл направити могилу, поставити нового хреста, огорожу й хатусторожку при могилі. Рисунки хреста, розміри, написи на ньому, плян сторожки і т. п. мали бути схвалені губернатором. Хрест-пам'ятник заввишки 8 аршин (18"-8") був вилитий з чавуну в Києві у грудні 1883 р.

З одного боку на хресті були дати народження й смерти поета, а з другого — непередбачений проєктом Шевченків вірш:

Свою Україну любіть,
Любіть її во врем'я люте,
В останню тяжкую мінуту
За неї Господа моліть[1]

Генерал-губернатор Дрентельн наказав затримати видачу хреста з ливарні, поки не буде знищено „крамольний" вірш, бо, мовляв, дозволено було подати на хресті лише вибраження поета та дати народження й смерти — і нічого більше.

Хреста одержали й поставили тільки в липні 1884 р.[2] і він простояв на могилі до большевицької окупації України. 1901 року Союз Літераторів звернувся до Міністерства внутрішніх справ за дозволом поставити Шевченкові пам'ятник в Києві над Дніпром; дозволу не дали[3].

Об'єднаний Шевченківський Комітет у Києві

17 вересня 1904 р. Золотоніська повітова земська управа ухвалила щорічними асиґнуваннями встановити спеціяльний фонд на побудову пам'ятника Шевченкові. Одночасно вирішили звернутись до Міністерства внутрішніх справ за дозволом земству організувати збирання по всій Російській імперії коштів на спорудження пам'ятника.

22 квітня 1905 р. заступник міністра внутрішніх справ Дурново повідомив губернатора, що дозволено збирати кошти лише в межах Золотоніського повіту[4]. Тоді Полтавська губернська земська управа від себе порушила клопотання про дозвіл збирати кошти на пам'ятник по всій Росії. Полтавський губернатор був проти цього, і з свого боку просив міністра відхилити це клопотання.

15 вересня 1905 р. до Київської міської думи надійшла пропозиція від 32 гласних-українців — приєднатись до постанови Золотоніського та Полтавського земства в справі будови пам'ятника Шевченкові в Києві. Київська Дума, розглянувши пропозицію, визнала за „бажане й необхідне" збудувати пам'ятник Шевченкові в Києві і уповноважила міського голову підняти клопотання про збір коштів на цю споруду, обрати комітет і увійти в зв'язок із Полтавським та Золотоніським земствами для об'єднаної діяльности. Такий комітет з 10 гласних, з міським головою на чолі, обрано на наступних засіданнях Думи 27 вересня та 17 жовтня 1905 року[5].

За згодою земських управ, цей комітет було поповнено представниками від Полтавського, Золотоніського та інших земств і установ, зацікавлених у будові пам'ятника. Так, у 1908 р. від Полтавського губерніяльного земства увійшло 10 представників разом із головою земства, Ф. Лизогубом[6].

---

[1] Т. Г. Шевченко в документах і матеріялах. Архівне Управління МВС УРСР, Київ, 1950, ст. 314-315.
[2] „Спогади В. Гнилосирова". Д. Іофанів. Матеріяли про життя і творчість Т. Шевченка, 1927, ст. 122-127.
[3] Т. Г. Шевченко в документах і матеріялах, Київ 1950, ст. 315-16.
[4] Т. Г. Шевченко в документах і матеріялах, стор. 316.
[5] Д. Іофанов. Матеріяли про життя і творчість Тараса Шевченка. Київ, 1957, ст. 157-160.
Т. Г. Шевченко в документах і матеріялах, ст. 322.
[6] Т. Г. Шевченко в документах і матеріялах, ст. 328.

Степан Куропась

ШИКАҐОВСЬКА ХРОНІКА

Про нову концепцію українства в Америці говорив у нас ред. Роман Ільницький 9-го травня в залі Пластового Дому. Добре опрацьований реферат, друкований вже в пресі, полонив слухачів своїми відважними тезами і плянами. Треба дякувати „Самопомочі", що запросила ред. Ільницького з відчитом. Не можна коротко зреферувати півторигодинного реферату. Тези доповіді такі: Ні Україна, ні українці в Америці не є тепер заінтересовані поворотом. Реміґрація, і то слаба, була б можлива, якби Україна стала самостійною. Знаємо, що ні англійці з Америки ні французи з Канади, ні еспанці з Полудневої Америки не думали про рееміґрацію. Навпаки, вони ширили свою культуру в державах свого поселення. Українцям треба ширити культуру свого народу, йти в Америку і Канаду, йти в місцеву політику і фінансове життя. Українцям треба вибирати своїх конґресменів, а не робити панахиди. Інші нації йдуть на Вашингтон, а ми боїмося йти приступом на „ситі гол". Треба ревізії нашої роботи в Америці. Нова еміґрація, признався ред. Ільницький, робила великі помилки. Замісць приголубити стару еміґрацію і їх дітей, вона творила своє ґетто. Так стратили ми 15 літ. Наше спрямовання повинно тепер йти в напрямі одної сильної Централі УККА, яка подбає з нашою допомогою про школи українознавства, переселення лемків з Польщі, українців з Австралії і Бразилії. Він подав 13 точок нашого діяння, а окрему увагу звернув на будову Народних Домів, без яких 13 плянувальних точок важко буде здійснити. Щоб те все зробити, треба нам йти до школи, і піднести відсоток нашої інтеліґенції, бо досі ми робітники і чому маємо замітати вулиці? (Замітання вулиць, — це політична сплекура — прим. дописувача). Панелістами цього цікавого докладу були проф. М. Семчишин і д-р В. Маркусь, які цікаво доповнили реферат, головно, коли ходить про час потрібний для виконання плянів реферату, і про великий оптимізм доповідача відносно реального підходу до порушених 13 точок пляну. В дискусії забирали слово проф. Витанович, Мирон Куропась, Ст. Паньків і багато інших, імен, яких я не знаю.

Товариство Українських інженерів активізується теж на полі товариського життя. Інженери бідніші від лікарів, на чому терплять їхні дружини. Вони не можуть собі позволити на багаті „мінки". Це пишу з приводу товариського вечора, що його влаштували інженери 14-го травня в Тейлор Гавзі. По коктейлі була вечеря, під час якої була музична програма. Була й по ній, але я вже вийшов, щоб раненько виїхати на Союзівку. Разом 36 осіб, чоловіків і жінок було на цьому веселому вечері. Чому так мало? Казали мені, що реєстр інженерів в нашому місті неповний, не було ще часу на збирання адрес. А інженерів у нас сотні, що року свіжо спечені йдуть в український або американський світ. На бенкеті промовляв інж. Г. Левицький, голова товариства, а вечором вміло й дотепно проводив д-р Соколовський вет. лікар і інженер, секретар Товариства.

Велика сила і слово інженерів дасться відчути, коли реєстрація членів буде вповні переведена. Є в інтересі інженерів належати до своєї фахової організації. Повних 30 літ належав я до товариства чехословацьких інженерів, бо в Америці не було українських інженерів, не було тому й організації.

Коговс і Ватервліт, дві українські громади стейту Ню Йорк, всього 50 миль від Союзівки. Вони до шикаґовської хроніки не належать, а пишу за них тому, що оба шикаґовські головні контрольори У. Н. Союзу разом зі мною відвідали б. шикаґовця Івана Когута і його дружину Іванну в Лейтем. Іван Когут належить до історії союзової громади в Шикаґо. В 1938 р. відбулося у нас засідання, себто річні збори Головного Уряду УНСоюзу. У зв'язку з тим, наші молодечі організації і союзові молодечі скупчення дали імпозантну Спортову Олімпіяду. Іван Когут проводив імпрезою, яка притягнула тисячу глядачів. Шкода мого кума Івана Когута, що нас покинув і пішов до Трой, Шамокіну і знов до Лейтем, але йому цього не жаль.

Має відповідальну працю у фірмі „Еров Шірт", і оце в Лейтем рік тому вибудував хату — прекрасну. Мусіли заночувати, гостинні Когути не пустили. Вечером взяли нас по виставній вечері до українського клюбу, де тиждень тому відбувся Ювілей УНСоюзу. Привітав нас союзовий секретар Колодій, який нами дуже втішився, а що йшов на 12-ту до праці, попросив іншого секретаря 57-го Відділу з Коговс, щоб нами заопікувався. Громада у Вотервліт має гарну греко - католицьку церкву і доброго пароха о. Волошина, який дбає за всіх, головно за молодь. Не можу всього того передати, що за нього мені розказували, на це треба окремого звіту.

Секретар з Коговсу Степан Шпок твердий лемко, гордий на своє походження, може „гварить" по українськи, хоч роджений в Америці. Він узяв нас до клюбу в Коговс, де він є „босом" і взагалі він є там босом. Показав нам нову школу, закінчену 1959 р. Модерна будівля на горі, яку закуплено „во врем'я оно" за 300 дол. Майно вартости чверть мільйона має всього ще 17 тисяч довгу. А там всього 180 родин. Як це ви зробили? — Все завдячуємо нашому парохові о. Івахіву. Його перенесли до Боффало, тай дали ранґу декана, але за ним увесь Коговс плаче, і хоче йти до преосв. Шмондюка, щоб нам знову дав о. Івахіва. Він добрий організатор і вмів дістати фінанси.

Горожанський клюб з кількаакровим парком, клюбовими приміщеннями, залею і іншим реманентом лежить на півострові, що його творить могутня ріка Гудсон і Моґак. Там, де вони стрічаються, колись наші лемки купили 3 залізничі пасажирські вагони і кілька акрів землі. В одному вагоні була заля, в другому бара і в третьому читальня і гімнастичні приміщення. Вагони стоять там ще й тепер, як реліквія і свідок минувшини. Серед темної ночі оглядали ми цей народний дорібок. В Шикаґо цього не маємо, а нас тут 5,000 родин. У нас багато партій, а у Коговс і Вотервліт лише українці і Пласт. Нема там сварні, нема безробіття, масово вибираються до Вашингтону. Секретар Шпак вмів нам все розказати і пояснити, він має голос теж в американському політичному життю. Українці цього району живуть патріярхальним ж и т т я м як запорожці за двома ріками, до такого заключення дійшли ми по дорозі зі Союзівки додому. На пам'ять відвідин Коговсу, секретар Шпак, який є „всім" у Коговсі, іменував нас трьох членами горожанського клюбу в Коговсі і видав нам членські леґітимації, з його підписом як президента.

Українські військові з'єднання в 2-ій світовій війні були темою відчиту мґр-а Ореста Городинського в Клюбі Незалежних Поляків. Доповідь була українською мовою, а відповіді в дискусії в польській мові. Доповідач не оправдував українців за творення військових формацій по німецькій стороні, а доказував бізпідставність польських обвинувачень в справі дивізії „Галичина". Поляки нарікають, що дивізія далася в знаки польському цивільному населенню, і що вона брала участь у здавленні повстання у Варшаві 1944 р. Дивізія була розбита під Бродами 10 днів перед повстанням і не могла бути у Варшаві. Дивізія мала за собою піддержку українського громадянства. Німці творили на свою руку т. зв. дикі військові з'єднання, за діяльність яких Україна не відповідає.

Доповідач згадав про леґіон полк. Сушка, Нахтіґаль і Ролянд, та про поліційний курінь 207. Поляки здивувалися, що й з них німці створили поліційний курінь 201. Українці взяли участь у французькій партизанці, воювали в 2-ому польському корпусі Андерса і в рядах канадійської армії, багато їх загинуло в десанті на Дієп у Франції.

В дискусії полк. ген. штабу Гарцай, полк. Богусєвич і майор Козьол висловили бажання почути, як українці реферують повстання Хмельницького або Петлюри. Вони дали би на ту тему корреферати.

Під час мого 10-денного побуту на Союзівці відбулися в Шикаґо дві імпрези, на яких я хотів би був бути. Ювілей 30-літньої праці о. архипресвітера Олександра Новицького, пароха св. Софії 17-го травня, і Святочний Вечір для вшанування Шевченка влаштований Українсько - Польсько - Чехословацько - Білоруським Комітетом Приязні. Парох о. Новицький союзовець і великий наш приятель, а Комітет Приязні розрісся у велику слов'янську силу, яка може бути для наших визвольних з м а г а н ь дуже потрібною.

Державне Свято „Декорейшен День", українська громада переводить на цвинтарях. Наша громада має щастя, що її члени католики і православні, як вмирають, то поповнюють ряди тих, що вже спочивають над берегом ріки Діснлейс чи Елмвуд, і творять там своєрідну історію. Далекозорість проводу парохії св. от. Миколая під проводом сл. п. о. шамбеляна Сембратовича подбала про те, що тіні наших забутих і незабутих предків не є розпорошені, а з'єднані і по смерті в одному городі. Великі громади американської України, як Ню Йорк і Дітройт, не мають такого блага, як спільний український цвинтар, де без перешкод свої люди вшановують своїх, правлять Богослужби і молебні. Владика Кир Ярослав в сослуженні місцевих священиків правив і цього року Службу Божу на вівтарі окремого пам'ятника, збудованого „во врем'я оно" заслугою бл. п. о. ігумена Журавецького. Біля 200 авт — 1000 людей, лицарі Колюмба, Хор з'їхалися для Вінчання Гробів і відзначення цього державного свята. Нові гроби заповнюють городцвинтар, нові імена відомих і менше відомих громадян видніють на надгробних плитах. Корчиться площа, і треба буде для справи мерців відступити другу половину города, де колись відбувалися пікніки.

Православна громада не має свого власного цвинтаря, але вимогла, що на цвинтарі Елмвуд має свій район, де українці лежать разом. Надгробні українські молебні, як я там був, були переривані час від часу московськими Богослужбами. Їх відправляли українського роду священики над українськими душами, які, на жаль, остають ще в громаді „русских".

В Брістолі, Па., відбувся Ювілейний Бенкет з нагоди 70-ліття УНСоюзу

Брістоль, Па. — 30-го травня тут в залі Українського Клюбу відбувся ювелейний бенкет для відзначення 70-ліття У. Н. Союзу. Бенкет був приготований спільними силами Відд. 116, 154 і 245 з Трентону та 362 з Брістолю. До підготови того вдалого свята найбільш причинилися урядники 245 і 362 Відділу, а зокрема їхні секретарі Федір Петрик з Брістолю і Михайло Мартиненко з Трентону. Врочистість започаткував і закінчив молитвою місцевий парох веч. о. Ревак. Гостей привітав голова святочного Комітету Федір Петрик, а тостмайстром був Петро Булат.

Головну промову виголосив голова Окружного Комітету У Н С о ю з у Філядельфійської Округи Степан Гавриш, представивши 70-літню історію УНСоюзу, присвячену в цілості піднесенню американських українців до рівня добре зорганізованої, с в і д о м о ї своєї мети національної громади. Промовець висловив признання за віддану та прикладну працю на Союзовій ниві, голові 245 Відділу Йосифові Сабатові і голові 362 Відділу Йосифові Осередчукові. Виповнена по береги заля з увагою вислухала промовця, достойно вшановуючи ювілей найстаршої української організації. Від філії Українського Конґресового К о м і т е т у в Трентоні зложив привіт голова філії д-р Сендзік. Писемний привіт Української Кредитової Кооперативи в Трентоні відчитав тостмайстер Петро Булат. Присутній на бенкеті був секретар 383 Відділу в Бріджпорт, Па., Й. Хома та касир того Відділу П. Андрушків. В мистецькій програмі виступали юні члени УНС. Декламували: Микола Голінко, Оля Голінко і Люба Петрик. — Сольоспів Ніна Лященко „Повій вітре на Україну" і „Синій платочок", а Віра Білоус „Ой зійди зійди ясен місяцю". Сестри Маріянна і Катруся Сухенко виконали дует „Така її доля" і „Рушничок". Найбільше оплесків зібрала 5-літня Люба Лященко за пісню „Ой щож то за шум". До співу акомпаніювала на акордеоні Люба Петрик, донька секретара 362 Відділу. Цей вдалий бенкет, на якому було понад 130 осіб, виявив, що малі наші громади не менше від великих доцінюють довголітню працю УНСоюзу. **А. В.**

● Цього року восени мають висвітлювати документарний фільм про покійного президента Джана Ф. Кеннеді. Фільм зватиметься „Дж. Ф К. Сторі", його підготовляє Гаррі Раскі, який каже, що це буде „творча біографія" покійного президента. Вбивство Кеннеді висвітлене буде у фільмі, що називається „Чотири дні в листопаді". Цей фільм зачнуть висвітлювати у вересні цього року.

Ділимося сумною вісткою з Родиною, Друзями та Знайомими, що в дні 9-го червня 1964 року відійшов у Вічність, по короткій і тяжкій недузі, на 63-му році життя, заосмотрений Найсвятішими Тайнами, наш Найдорожчий

МУЖ, БАТЬКО і ШВАҐЕР

Проф. МИХАЙЛО КОЛОДІЙ

ПАНАХИДА відбудеться в п'ятницю, 12-го червня 1964 року о год. 8:30 веч. в похоронному заведенні П. Яреми.

ПОХОРОН — в суботу, 13-го червня 1964 року о год. 9-ій ранку з того ж похоронного заведення до церкви св. Духа в Н. Бруклині, опісля на Український Цвинтар в Бавнд Бруку, Н. Дж.

Горем прибиті:

дружина — АННА
син — ОРЕСТ з дружиною ІРЕНОЮ
донька — ІРЕНА і зять ІВАН у Франції
внуки — НАТАЛКА і МИКОЛА
брат — ЗАХАР і братова СОФІЯ
брат — ВАСИЛЬ і сестра ПАРАСКЕВІЯ в Краю

Ділимося сумною вісткою з Друзями, Приятелями та Знайомими, що в дні 9-го червня 1964 року відійшов у Вічність, по короткій і тяжкій недузі на 63-му році життя, заосмотрений Найсвятішими Тайнами наш ДРУГ

Проф. МИХАЙЛО КОЛОДІЙ

учасник Визвольних Змагань, член Центральної Управи ОДВУ і керівник Канцелярії, секретар Т-ва Прихильників УНР на місто Ню Йорк та член Управи 10-го Відділу ОДВУ в Ню Йорку.

ПАНАХИДА відбудеться в п'ятницю, 12-го червня 1964 року о год. 8:30 веч. в похоронному заведенні П. Яреми.

ПОХОРОН — в суботу, 13-го червня 1964 року о год. 9-ій ранку з того ж похоронного заведення до церкви св. Духа в Н. Бруклині, опісля на Український Цвинтар в Бавнд Бруку, Н. Дж.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА ОДВУ

Ділимося сумною вісткою з Друзями, Приятелями та Знайомими, що в дні 9-го червня 1964 року відійшов у Вічність, по короткій і тяжкій недузі, на 63-му році життя, заосмотрений Найсвятішими Тайнами, наш ДРУГ

Проф. МИХАЙЛО КОЛОДІЙ

учасник Визвольних Змагань, член Центральної Управи ОДВУ та член Управи 10-го Відділу ОДВУ в Ню Йорку.

ПАНАХИДА відбудеться в п'ятницю, 12-го червня 1964 року о год. 8:30 веч. в похоронному заведенні П. Яреми.

ПОХОРОН — в суботу, 13-го червня 1964 року о год. 9-ій ранку з того ж похоронного заведення до церкви св. Духа в Н. Бруклині, опісля на Український Цвинтар в Бавнд Бруку, Н. Дж.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

10-ИЙ ВІДДІЛ ОДВУ в НЮ ЙОРКУ

Ділимося сумною вісткою з Рідною, Приятелями і Знайомими, що дня 9-го червня 1964 року відійшов у Вічність, по короткій і тяжкій недузі на 63-му році життя, заосмотрений Найсвятішими Тайнами наш Дорогий ШВАҐЕР

Проф. МИХАЙЛО КОЛОДІЙ

ПАНАХИДА відбудеться в п'ятницю, 12-го червня 1964 року о год. 8:30 веч. в похоронному заведенні П. Яреми.

ПОХОРОН — в суботу, 13-го червня 1964 року о год. 9-ій ранку з того ж похоронного заведення до церкви св. Духа в Н. Бруклині, опісля на Український Цвинтар в Бавнд Бруку, Н. Дж.

Горем прибиті:

КУЗЬМА, ЄВГЕНІЯ, БОГДАН і ЛЕСЯ МАРУЩАКИ

КОМІТЕТ ВИДАВНИЦТВА БЕРЕЖАНЩИНИ

ділиться із всіми Бережанцями сумною вісткою, що дня 7-го червня 1964 року в Пармі, Огайо, ненадійно відійшов від нас на 59-му році життя

д-р ІЗИДОР ДУБИЦЬКИЙ

син відомого катехита-професора Бережанської гімназії о. Василя Дубицького.

Похорон відбувся в середу, 10-го червня 1964 року.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

З ЖИТТЯ НАУКОВОГО Т-ВА ІМ. ШЕВЧЕНКА

ДВІ ДОПОВІДІ ПРОФ. Д-РА П. К. КОВАЛЕВА

З рамени Філологічної Секції НТШ відбулися 19 жовтня 1963 р. дві доповіді проф. д-ра Пантелеймона К. Ковалева, в залі Українського Інституту Америки в Ню Йорку.

Науковою конференцією проводив проф. д-р. Василь Стецюк.

В першій доповіді проф. Ковалів говорив про „Лексичні запозичення в пам'ятках 10 - 14 ст." Прелеґент зазначив, що лексичні запозичення були ранні, коли ще східні слов'яни становили разом з іншими слов'янами одність. Були вони й пізніші, коли то східні слов'яни жили своїм окремим життям. До цих ранніх запозичень належать переважно германізми, до пізніших — належать всі інші запозичення, хоч серед них є багато слів з невизначеною етимологією. У своїй основі запозичення пройшли через східнослов'янський словотворчий процес, прибравши відповідні граматичні форми. На базі основних запозичених слів творилися, крім того, нові слова т.зв. похідні.

В кількісному співвідношенні найбільше запозичень дала грецька мова, і то у всіх сферах життя, найбільше в сфері духовної культури, особливо багато в галузі релігії, охопивши майже всі галузі церковної практики. Але в галузі догматики їх кількість невелика, бо в цій галузі вони обходились власним фондом. Друге місце займають германські запозичення, причому деякі з них залишаються спірними щодо їх походження. Третє місце займають тюркські запозичення. Вони належать до всіх сфер життя, найбільше до сфери матеріяльної культури. Частина з них перейшла з арабської та перської мови — через тюркські мови. Інші, як латинські, кельтські, пізніші західні, балтійські, скандинавські і фінські запозичення творять кількісно менші групи. Слова невизначеного походження становлять досить велику групу і належать своїм змістом до всіх сфер життя.

Усі запозичені слова відограли велику ролю в історії східньослов'янських мов. Вони принесли з собою безліч нових понять та становлять собою другий фонд лексичного багатства, з якого живилась східньослов'янська культура в період раннього історичного життя східньослов'янських народів. В цьому періоді формування лексичного фонду досягло високого розвитку, як доказ того, що предки східніх слов'ян, зокрема предки українського народу стояли вже тоді на високому ступні культурного розвитку.

Багато запозичених слів прищепилось, а деякі укоренились, що навіть не видаються запозиченими. З них багато збереглось і в сучасних східньослов'янських мовах, як напр. князь, цісар, берег, холм, вино, вишня, пеня, цебер, колодязь, плуг, плаха, багно і ін. Багато виникло нових слів, але вже після 14 сторіччя.

Другу доповідь, що відбулася з рамені Мовознавчої Комісії НТШ, проф. Ковалів виголосив на тему „Звукові системи в слов'янських мовах". Система голосних фонем у праслов'янській мові складалась з таких 11 фонем: а, о, у, он, и, е, ять, і, ен, „твердий знак", ь. Редуковані фонеми „твердий знак", „ь" — в слабій позиції зникли в усіх слов'янських мовах, а в сильній — вокалізувались, тобто злились з іншими фонемами, і то дуже давно, ще перед 12 ст. „Твердий знак" це був первісно короткий голосний звук, вимовою близький до „о". Носові фонеми „он", „ен" (крім польської мови і говорів болгарської та словінської мов) злились з іншими голосними фонемами ще в доісторичні часи. Праслов'янські фонеми „и", „і" в одних слов'янських мовах злились в одну фонему „і" (українська, болгарська, словінська, сербська, хорватська, чеська, словацька мови), в других — збереглись як дві окремі фонеми (російська, білоруська, польська, серболужицька мови). Фонема „ять" в слов'янських мовах втратила значення окремої фонеми, злившись з іншими голосними фонемами. Інші праслов'янські фонеми „а", „о", „у", „е" збереглись етимологічно в усіх слов'янських мовах. З них „о", „е" в українській мові в нових закритих складах змінились в „і", в наслідок чого в українській мові витворилась нова фонема „і", яка в інших слов'янських мовах має своїм відповідником дифтонгічні або монофтонгічні форми, які збереглись у північно-українських говорах.

Майже всі голосні фонеми в слов'янських мовах поповнювались шляхом злиття з ними тих праслов'янських фонем (он, ен, ять, „твердий знак" ь), які тепер в більшості слов'янських мов не збереглись. З первісним етимологічним значенням в окремих слов'янських мовах збереглись фонеми „о" (сербська, хорватська, чеська, польська), „у" (російська, білоруська, польська, сербо-лужицька) та „он, „ен" (польська).

Праслов'янська система приголосних фонем мала в своєму складі 14 твердих (к,г,х;б, п,в,м; д,т,с,з; р,л,н) і 10 м'яких) ч,ж,ш; ць,дзь,сь;рь,ль,нь й). Ні одна слов'янська мова ції та Мовознавчої Комісії не зберегла повністю праслов'янських приголосних фонем: одні зникли, другі з'явились. Праслов'янські „к", „г", „х" пішли різними шляхами розвитку. Коли „к", „х" зберегли свою первісну природу, то „г" в одних слов'янських мовах (російська, болгарська, сербська, хорватська пол., горішньо-лужицька) збереглось, в інших (українська, білоруська, словінська, чесьжицька, словацька, долішньолужицька) змінились у „г". Праслов'янські м'які Фонеми „ч", „ж", „ш", що були спочатку паляталізованими, але в окремих слов'янських мовах диспаляталізувались цілком, крім горішньо-лужицької і частково в російській мові, де „ч" зберігає свою м'якість. Праслов'янські фонеми „ць", дзь", „сь", що виникли внаслідок другої і третьої паляталізації, були спочатку паляталізованими, але в окремих слов'янських мовах розвивались по різному. Так африката „дзь" в слов'янських мовах (крім болгарської) втратила проривний компонент, змінившись у „зь" („з"). Процес другої паляталізації не охопив цілком граматичних форм в російській і словацькій мовах (російське „рука — руке"). Найбільш помітним явищем є диспаляталізація фонем „ць", „дзь" („зь"), „сь", що охопила всі слов'янські мови. Цей процес викликав зміну їх значення: з постійно м'яких вони ставали постійно твердими або збереглись у категорії твердости і м'якости.

Фонема „й" в усіх східньослов'янських і південнослов'янських мовах змінились в епентетичне „л" (люблю). Праслов'янські губні „б", „п", „м", „в" пізніше у слов'янських мовах поповнились фонемою „ф", запозиченою з інших індоевропейських хмов. Праслов'янські фонеми „д", „т", „с", „з", перейшли в слов'янські мови в твердій категорії. З них „с", „з" злились з „сь" (-„х"), „зь" („г"). Фонеми д-т в окремих слов'янських мовах або зберегли тверду категорію (білоруська, сербська, хорватська, словінська, сербо-лужицька), або паляталізувались (українська російська, болгарська, польська, чеська, словацька), утворивши категорію твердости і м'якости. Найбільш обмеженими щодо паляталізації „д", „т" залишились у південнослов'янських мовах. Праслов'янські фонеми „р", „л", „н", що зберегли свою первісну природу твердости і м'якости, у певних фонетичних умовах пережили деякі зміни. Фонеми „рь", „ж", „ш" (польська, чеська, сербо-лужицька) збереглись і диспаляталізувались (українська, білоруська, болгарська, сербська, хорватська, словінська, польська, чеська). У певних умовах фонема „л" змінилась в „в" (українська, білоруська, словінська, сербо-лужицька) та в „о" (сербська, хорватська). З цих трьох фонем тільки фонема „н" зберегла категорію твердости і м'якости в усіх слов'янських мовах. Фонема „р" втратила цюкатегорію у більшості слов'янських мов, а фонема „л" втратила її тільки в чеській мові.

Щодо інших приголосних фонем, то фонеми „к", „г", „г" „х" „л", „п", „м" "в" "ф" в усіх слов'янських мовах збереглись тільки в твердій категорії: вони є тільки варіянтами відповідних твердих фонем, а не м'якими. Фонеми „ч", „ж", „ш", „дж" збереглись тільки в твердій категорії (крім долішньо-лужицької). Але російська фонема „ч" та долішньо-лужицька „ч", „ж", „ш" збереглись лиш в м'якій категорії. Фонеми „ць" (-„т"), „дзь" („д") в мовах білоруській, польській, горішньо-лужицькій — існують тільки в м'якій категорії. А фонема „й", будучи за своєю природою палятальною, в усіх слов'янських мовах збереглась тільки в м'якій категорії.

Цікава доповідь проф. Ковалева, в якій прелеґент подав тільки частину матеріялу зі своєї великої праці в цій ділянці — викликала живу дискусію серед слухачів.

А. Б.

Український Демократичний Комітет для вибору Стейблера

27-го травня 1964 року в Дітройті, Мишиґен, заснувався український комітет для піддержки демократичного кандидата Ніла Стейблера на губернатора стейту Мишиґен. Конґресмен Ніл Стейблер ітиме проти теперішнього губернатора Джорджа Ромні.

Український комітет для вибору Стейблера поставив собі за мету згрупувати всі українські сили Дітройту й околиці, які поділяють засади, хоч і не годяться часто з політикою поодиноких виконавців цих засад Демократичної партії, в одне тіло, бо тільки в такий спосіб викажемо нашу силу й тим самим матимемо право ставити слушні домагання. Комітет хоче сплести сильний український мотузок з українських ниток.

Ініціятиву для створення такого комітету подав адв. Іван Панчук із Бетл Крік, а скликали перші збори для переведення в життя цієї ініціятиви на терені Дітройту й околиці — адв. Денис Квітковський і проф. Стефан Віхар.

Ініціятивні збори 27 травня 1964 р. вибрали тимчасовий діловий комітет в такому складі: проф. Стефан Віхар, адв. Денис Квітковський та адв. і заст. прокуратора Стефан Данилишин та пані Анна Наконечна. Комітет прийняв назву: **Український Демократичний Комітет для вибору Стейблера на губернатора.** Комітет буде діяти під гаслом: Українці за Стейблером. Комітет уже почав працю. Подробиці з праці комітету подаватимемо до відома українського громадянства.

Зацікавлених цим комітетом і його працею просимо звертатися на таку адресу: адв. Денис Квітковський 7012 Мишиґен, Дітройт. Телефон: 842—7818.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

П'ЯТНИЦЯ, 12-го ЧЕРВНЯ 1964 р.

ДІТРОЙТ, Міш. Т-во Запорізька Січ 75 Відд. повідомляє, що впродовж 3-ох місяців — червень, липень і серпень — місячних зборів не буде відбувати. Членські вкладки буде збирати фін. секр. п. Верещинський Б. у п'ятниці і суботи від год. 7-9 веч., кожного тижня у приміщенні УНДому при вул. Мартин. Проситься членів заплатити свої членські вкладки на час, а довгуючих вирівняти свої залеглості. — А. Леськів, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. Дж. Місячні збори Т-ва Запорізька Січ 155 Відд. в год. 7-ій веч. в приміщенні УНДому, 766 Стейт вулиці. — М. Фединишин, секр.

НЮАРК, Н. Дж. Місячні збори Т-ва Запорізька Січ 371 Відд. в год. 8-ій веч. в Січовій залі. Прохається членів, вирівняти свої залеглі вкладки. — І. Оверко, пред., П. Заболоцький, кас., Ю. Баранюк, секр.

СУБОТА, 13-го ЧЕРВНЯ 1964 р.

НЮАРК, Н. Дж. Піврічні збори Т-ва ім. Б. Хмельницького 133 Відд. в год. 8-ій веч. в Українській Централі, 180 William St.. На порядку дня: звіт контроль за 6 місяців; вибір фін. секретаря та інші важні справи. Проситься прибути на ці збори. — М. Литвин, предсідник, І. Андрійчин, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. Піврічні збори Т-ва Дарахівщина 275 Відд. в год. 7-ій веч. в церковній залі при Ґрін і Сусекс вул. — Управа.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. Місячні збори Т-ва Мир 324 Відд. в 7 год. веч. Проситься вирівняти залеглі вкладки. — І. Струк, секр.

КЛІФТОН, Н. Дж. Місячні збори Т-ва Українська Січ 182 Відд. о год. 6-ій веч. в залі Укр. Правос. Церкви, 45-47 Говп Аве., Пасейк, Н. Дж. — Управа.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Місячні збори Б-ва св. Володимира 130 Відд. в год. 8-ій веч. в приміщенні Укр. Кат. Ветеранів, 33 Іст 7-ма вул. Перед зборами можна вплачувати вкладки. Проситься членство взяти активну участь у відкритті пам'ятника Т. Шевченкові у Вашинґтоні. — І. Малець, секр.

СТАПЛЕТОН, С. А., Н. Й. Піврічні збори Б-ва св. Арх. Михаїла 211 Відд. точно в год. 7:30 веч. в залі де звичайно. За зборах буде звіт Управи та Контр. Комісії. Проситься вирівняти свої вкладки. — Т. Соколовський, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Місячні збори Т-ва ім. Гончаренка 204-ий Відд. о год. 6-ій веч. в залі Укр. Правос. Церкви, 206 E. 11-та вул. Проситься довгуючих членів вирівняти залеглі вкладки. Буде обговорення справ поїздки до Вашинґтону. — П. Марко, предс., д-р В. Палідвор, секр.

НЕДІЛЯ, 14-го ЧЕРВНЯ 1964 р.

ДІТРОЙТ, Міш. Місячні збори Т-ва ім. І. Франка 146 Відд. в год. 1:30 по пол. в Українському Осередку при Карпентер вул. — Управа.

КЛІВЛЕНД, Огайо. Місячні збори Т-ва Сокіл 336 Відд. о год. 1-ій по пол. в УНДомі, Вест 14-ій вул. Проситься членів прибути. — В. Шмагло, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. Збори Т-ва Єдність 163 Відд. в год. 12-ій дня в домі Горожан, 847 N. Franklin St. — С. Филик, секр.

Посмертні згадки

МИХАЙЛО КВІТКОВСЬКИЙ, член 345 Відд. УНС в Міннеаполісі, Мінн., помер 21 травня 1964 р. Покійний народився 11 серпня 1897 р. в Ялті (Крим). Був за фахом учителем. До Америки приїхав разом з родиною в 1950 р. Увесь час мешкав у Міннеаполісі. Брав дуже активну участь у громадському житті УПЦ св. Арх. Михаїла, зокрема протягом кількох років був викладачем Рідної Школи. Залишив у смутку дружину Олександру, сина Леоніда, доньок Галину і Неонілю та шестеро внуків і внучок, які усі є членами УНСоюзу. Похорон перевів настоятель УПЦ св. Арх. Михаїла прот. о. Микола Антохій.

Вічна Йому Пам'ять!

УПРАВА ВІДДІЛУ

Інж. ДМИТРО МІСЬКО, член Б-ва св. Петра і Павла 102 Відд. УНСоюзу в Клівленді, Огайо, помер 27 квітня 1964 р. Покійний народився 8 жовтня 1922 р. в Любіні Малім коло Львова, Зах. Україна. До Союзу вступив 1949 р. Полишив в смутку дружину Ірину та на Україні батьків і сестру. Похорон відбувся 30 квітня 1964 р. в Клівленді.

Вічна Йому Пам'ять!

УПРАВА ВІДДІЛУ

ДМИТРО ГЕНРИ, член Т-ва Українська Січ 39 Відд. УНС в Сиракюзах, Н. Й., помер 30 квітня 1964 р., проживши 52 роки. Покійний народився в Сиракюзах, а до УНСоюзу вступив 1940 р. Відзначався доброю та тихою вдачею. Полишив у великому смутку: дружину Марію, синів: Роберта, Ралфа і Еміля, матір Петрицію, 2 внуків і велику родину. Похорон відбувся 4-го травня 1964 р. з похоронного заведення до гр-кат. церкви св. Івана Хрестителя, а відтак на церковний цвинтар з участю числ. родини, приятелів, односельчан родичів та членів УНСоюзу.

Вічна Йому Пам'ять!

УПРАВА ВІДДІЛУ

ТАРЗАН, ч. 5251. Пантера.

TARZAN HAS JUST BEEN ALERTED BY THE SCREAM OF A PROWLING PANTHER!

Тарзан щойно був заалярмований скавулінням мародуючої пантери.

HE SWIFTLY RACED TO THE TOP OF A SMALL HILLOCK, WHERE--

Він швидко побіг на вершок малого горбка, де...

TO HIS DISMAY, HE SAW A SAVAGE CARNIVORE CROUCHED BEFORE A HELPLESS WHITE MAN!

Зі страхом побачив, як дикий м'ясоїдний звір ладився до скоку на безрадну білу людину!